



**Stanowisko
Zgromadzenia Ogólnego
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
dn. 7 grudnia 2020 r.**

w sprawie: **podjęcia działań wzmacniających efektywność polityki na rzecz czystego powietrza w Polsce**

W imieniu 141 gmin i powiatów członkowskich Zgromadzenie Ogólne Śląskiego Związku Gmin i Powiatów apeluje do Rządu RP o zoptymalizowanie działań wzmacniających efektywność realizowanej polityki na rzecz poprawy jakości powietrza, przy uwzględnieniu poniższych postulatów.

Zbliżające się terminy wyłączenia z eksploatacji niskosprawnych i nieekologicznych źródeł ciepła przewidziane w uchwale Sejmiku Województwa Śląskiego z dn. 7 kwietnia 2017 r. w sprawie *wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw* (tzw. uchwały antysmogowej), są z jednej strony bardzo wyczekiwane, a z drugiej zaś budzą rosnący niepokój, podyktowany tempem realizowanych inwestycji i obawą czy zostaną zakończone przed ich upływem. Poddając analizie raporty kontrolne w zakresie podejmowanych działań przez administrację publiczną, zarówno szczebla rządowego jak i samorządowego, należy stwierdzić że niestety wciąż brak jest kompleksowej, wielopoziomowej, a przy tym jednolitej strategii walki z zanieczyszczeniami powietrza. Brakuje również stosownych i rzetelnych danych obrazujących skalę działań wymagających podjęcia, a tutaj koniecznością jest bieżąca i aktualizowana cyklicznie informacja na temat liczby źródeł ciepła wymagających wymiany bądź przewidzianych do likwidacji.

Stąd postulujemy o maksymalne przyspieszenie prac nad uzyskaniem pełnej funkcjonalności Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków CEEB w oparciu o znowelizowaną w ostatnim czasie *ustawę o wspieraniu termomodernizacji i remontów*. Gromadzenie jednolitych i uspołnionych danych w skali całego kraju, dotyczących budynków i pochodzących z nich źródeł emisji jest kluczowe z punktu widzenia planowania, a następnie skutecznego wdrażania działań naprawczych. W obecnych warunkach gminy i powiaty muszą sobie radzić ze zjawiskiem niskiej emisji nie mając ku temu narzędzi, które precyzyjnie określiłyby miejsce, gdzie funkcjonują instalacje grzewcze odpowiedzialne za generowanie największej ilości zanieczyszczeń. Nie sposób przy tym nie zauważyć i nie docenić, często kosztownych inicjatyw podejmowanych przez same samorządy, zmierzających do zebrania takich danych, których jakoś niestety bardzo często jest wątpliwa i szybko ulega dezaktualizacji. Bez cyklicznie weryfikowanej bazy danych, samorządy lokalne nie będą w stanie skutecznie realizować przyjmowanych na poziomie województw programów ochrony powietrza.

Efektywność podejmowanych działań na rzecz czystego powietrza to również, a może przede wszystkim sprawnie funkcjonujące instrumenty wsparcia finansowego. Dostrzegając już poczynione zmiany w zakresie uproszczenia procedur związanych z wypełnieniem oraz rozpatrzeniem wniosku w programie Czyste Powietrze, nadal dostrzegamy potrzebę poprawy funkcjonowania sieci dystrybucji środków programu, tak by w możliwie krótkim czasie nastąpiło przyspieszenie tempa wymiany starych palenisk i termomodernizacji budynków. Proponujemy rozważenie sygnalizowanych już wcześniej rozwiązań, sprowadzających się do utworzenia powiatowych ekspozytur wojewódzkich funduszy ochrony środowiska w tych powiatach, które pozytywnie odniosłyby się do powyższej propozycji, zapewniając niezbędne do tego celu pomieszczenia. Kluczowe jest ponadto szybkie uruchomienie i wykorzystanie do obsługi programu Czyste Powietrze rozległej sieci placówek bankowych, które będą mogły również, dzięki ostatnim zmianom w ustawie, udzielać kredytów na wkład własny inwestora, poręczanych przez nowoutworzony Ekologiczny Fundusz Poręczeń i Gwarancji.

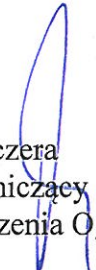
Niedopuszczalne naszym zdaniem jest natomiast cedowanie zadań związanych z obsługą programu na pracowników samorządowych, dostatecznie już obciążonych swoimi normalnymi zadaniami. Godnym odnotowania pozostaje fakt rosnącej wśród lokalnych społeczności świadomości, sprowadzającej się do coraz większej determinacji w podejmowaniu działań na rzecz poprawy jakości powietrza i sięganiu po dostępne na ten cel narzędzia współfinansowania. Z drugiej strony podobnie jak samorządy, oczekują oni natychmiastowego wsparcia swoich działań, które opierać się będzie na prostocie i sprawności funkcjonowania programów finansowych. Dlatego ponownie wnosimy o odpowiednią konstrukcję wdrażanych narzędzi współfinansowania tego rodzaju przedsięwzięć. Niestety niechlubnym przykładem dotychczasowego niepowodzenia jest program „STOP SMOG”. Kierowany do najuboższych gospodarstw domowych program wypływający z regulacji, które zawarte zostały w ustawie *o wspieraniu termomodernizacji i remontów*, swoją złożonością i stopniem trudności, zamiast powszechności wdrażania, doczekał się realizacji przez nielicznych. Warto wspomnieć choćby o dotychczasowym trybie weryfikacji samego wniosku przez gminę w kontekście przyjętych kryteriów dochodowych i majątkowych stawianych wobec potencjalnych beneficjentów (art. 11d ust. 7 w/w ustawy), czy wciąż przewidywanym, rozbudowanym trybie realizacji samego zamówienia zgodnie z obowiązującymi przepisami udzielania zamówień publicznych, sprowadzającym się do opracowania bardzo zróżnicowanej dokumentacji, indywidualnie pod każdy budynek, w którym realizowane będzie przedsięwzięcie, nad którym zresztą gmina nie sprawuje całkowitej kontroli. Stąd z nadziejami oczekujemy przełożenia praktycznego zmian w funkcjonowaniu powyższego programu, które wnosi niedawna zmiana ustawy *o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz niektórych innych ustaw*, sprowadzających się do zwiększenia atrakcyjności tego programu dla gmin.

Tymczasem odsetek gospodarstw domowych zagrożonych bądź dotkniętych ubóstwem energetycznym systematycznie wzrasta i należy się spodziewać, że obecna sytuacja podyktowana szerzącą się pandemią, a zarazem pogarszającym się statusem materialnym wielu polskich rodzin tylko ten trend ugruntuje. Planując i projektując nowe systemy wsparcia i nowe prawo należy dochować maksymalnej staranności, tak by możliwie minimalizować pojawiające się problemy na styku podmiotów zaangażowanych w proces realizacji programów.

Doceniając dotychczas podjęte prace legislacyjne na rzecz poprawy jakości powietrza, a zarazem mając świadomość konieczności wciąż co najmniej kilkukrotnego przyspieszenia wyłączenia z eksploatacji pozaklasowych urządzeń grzewczych na obszarze województwa śląskiego, a tym samym przeprowadzenia w krótkim czasie (5-6 lat) kilkuset tysięcy tego typu inwestycji, należy wprowadzić mechanizmy, pozwalające maksymalnie ten proces zoptymalizować i uprościć, które będą sprowadzały się do:

- 1) zawarcia umowy pomiędzy gminą a funduszem w wymiarze wieloletnim, uwzględniającej możliwość wykorzystania zaliczkowanych, pozyskanych przez gminę środków, a w przypadku ich niewykorzystania w danym roku, również w kolejnym roku budżetowym;
- 2) udzielenia kolejnej zaliczki gminie, tylko w sytuacji wykorzystania poprzedniej;
- 3) nie wskazywania w zawieranych między gminą a funduszem umowach szczegółowych rodzajów inwestycji. Powyższe wynika z ograniczonej gwarancji realizacji inwestycji przez prywatnych inwestorów (np. dotyczy liczby zainstalowanych kotłów gazowych w stosunku do liczby kotłów na biomasę);
- 4) prowadzenia samej inwestycji przez inwestora. Gmina bądź fundusz pełniłyby zaś funkcję kontrolną, realizowaną w sposób losowy;
- 5) wykorzystania w procesie realizacji inwestycji wiedzy, doświadczenia, a tym samym pomocy mistrzów kominiarskich, którzy definiowaliby stan bieżący, jak również wymagany stan docelowy dla inwestycji, jednocześnie kontrolując prawidłowość realizacji wydanych zaleceń. Sama kontrola znajdowałaby swoje odzwierciedlenie w CEEB;
- 6) wyboru przez inwestora z katalogu urządzeń, prowadzonego przez marszałka województwa takich, których włączenie do użytkowania będzie zgodne z obowiązującą uchwałą antysmogową;
- 7) zagwarantowania środków dla gmin, przeznaczonych na obsługę wszystkich wniosków w programie Czyste Powietrze (a nie tylko niewielkiego procenta wniosków z zaświadczeniami dochodowymi) oraz na obsługę wprowadzania deklaracji mieszkańców do bazy Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków w wysokości pozwalającej na zatrudnienie nowych pracowników (podobnie jak to jest w programie Stop Smog).

Wobec powyższego, Zgromadzenie Ogólne Śląskiego Związku Gmin i Powiatów jeszcze raz apeluje do strony rządowej o maksymalne zoptymalizowanie działań na rzecz poprawy jakości powietrza, uwzględniając bieżącą sytuację społeczno-gospodarczą wielu gmin i miast.


Piotr Kuczera
Przewodniczący
Zgromadzenia Ogólnego